

NOTITIE INZAKE HET WERKEN IN TEAMVERBAND DOOR DE ENSCHEDESE PREDIKANTEN¹

1. Inleiding

In onze gemeente vindt sinds enige tijd gedachtevorming plaats over een andere inzet en werkwijze van de predikanten. Waren tot voor kort de predikanten voor gewone werkzaamheden geheel verbonden aan een wijkgemeente, hier in Enschede heeft zich een ontwikkeling ingezet, waarbij de predikanten naast hun werkzaamheden in en ten behoeve van hun wijk ook bovenwijkse en stedelijke taken op zich zouden gaan nemen. Achtergrond van deze ontwikkeling is gelegen in de veronderstelling, dat bij een bundeling van wijktaken tijd er energie vrij kan komen om taken op te pakken, die nu blijven liggen, omdat de predikanten aan het verrichten van hun wijktaken hun handen (meer dan) vol hebben.

Reeds in het COSS-rapport van enkele jaren geleden wordt van de predikanten de bereidheid gevraagd ook wijkoverstijgende en stedelijke taken te gaan verrichten.

In de beroepingsprocedure wordt dat sindsdien van de nieuwe predikant ook met zoveel woorden gevraagd.

Sinds het instellen van de vacaturestop voor predikanten door de AK in oktober 2003 is de noodzaak om te komen tot een andere wijze van werken door de predikanten nog groter geworden. Immers, bij een vacature wordt een zodanige herschikking van taken vereist, dat de pijn van de vacature niet alleen door de vacante wijkgemeente wordt gedragen, maar als een gezamenlijke vacature beleefd kan worden en zo eerlijk mogelijk verdeeld wordt.

Sinds de AK in januari 2004 een Beleidsnotitie heeft vastgesteld, wordt gemeentebreed nagedacht over de vraag hoe het gemeentewerk zo goed mogelijk uitgevoerd kan worden.

De door de AK ingestelde Commissie Toekomstig Beleid doet aanbevelingen in de richting van het laten toevertrouwen van bepaalde bevoegdheden door de wijkkerkenraden aan de AK. Daarbij behoort ook de bevoegdheid om de predikanten bovenwijkse en stedelijke taken te laten verrichten. Daarnaast beveelt de CTB de AK ook aan om de structuur van het preekrooster enigszins te veranderen. Tot besluitvorming daaromtrent is het nog niet gekomen, maar deze notitie van het GPO beweegt zich duidelijk binnen het kader van de discussie die nu binnen de gemeente wordt gevoerd.

De laatste jaren heeft zich ook binnen het GPO een ontwikkeling voorgedaan. Nadat aan de voorwaarden voldaan was om elkaar in een open sfeer als collega's te ontmoeten, zijn goede ervaringen opgedaan met intervisie, een werkvorm, waarbij collega's reageren op wat één van hen heeft ingebracht.

Daarnaast hebben gedachten over een nieuwe vorm van kerkelijke presentie in Roombeek en de aanstelling van dhr Loek Boer voor het jongerenwerk in Zuid met een uitstraling naar de stad aanleiding gegeven de vraag onder ogen te zien, hoe de predikanten als team bij (de voortzetting van) dit werk betrokken kunnen worden. Daarmee ontwikkelt het GPO zich steeds meer van een overleggroep naar een projectgroep.²

Een logische volgende stap in deze ontwikkeling is het gaan functioneren als werkteam van predikanten.

¹ In deze notitie wordt in het algemeen gesproken over 'predikanten'. Dat neemt niet weg dat ook pastoraalkerkelijk werkers een rol kunnen vervullen in het team.

² In het 'Werkboek teamvorming' wordt het volgende onderscheid gemaakt:

- **overleggroep:** beroepskrachten bespreken met een zekere regelmaat werkervaringen en onderwerpen met elkaar. Soms gaat men daardoor wat meer één lijn volgen.
- **projectgroep:** beroepskrachten zetten van tijd tot tijd een beperkte gezamenlijke activiteit op. Soms leidt dit tot een zeker specialisering van werkzaamheden.
- **werkteam:** vanuit een gezamenlijke planning verdelen de beroepskrachten de taken, voeren deze in overleg uit en evalueren regelmatig.

Van 1 tot en met 3 februari 2005 confereerde het GPO in het klooster *Huize Loreto* te Lievelede over het thema 'werken in teamverband'. Het GPO werd begeleid door Kees Waardenburg, werkbegeleider vanuit het LDC met als specialisatie 'teamwerk van predikanten'.

Voor de goede orde zij hier opgemerkt, dat ook mevr Ellen Sonneveld, die als kerkelijk werker verbonden is aan het Citypastoraat en ook de bijeenkomsten van het GPO bijwoont, aan deze tweedaagse heeft deelgenomen.

Graag geeft het GPO u een overzicht van de belangrijkste resultaten van deze conferentie. Met name acht het de volgende drie punten van belang om met u te delen:

1. Voordelen en nadelen van werken in teamverband
2. Het voorstellen van een zestal stedelijke prioriteiten welke nu al in teamverband kunnen worden aangepakt
3. Het benoemen van een aantal voorwaarden die gelden voor werken in teamverband. Deze voorwaarden zijn deels verantwoordelijkheid van het GPO zelf, deels verantwoordelijkheid van de Algemene Kerkenraad.

Nota Bene: Met name in het laatste van deze drie punten worden keuzes benoemd welke de Algemene Kerkenraad naar onze mening zal moeten maken alvorens wij als predikanten zorgvuldig als team kunnen gaan werken.

2. Voordelen en nadelen van werken in teamverband binnen Enschede

Voordelen

Intern: collegialiteit

- Wederzijdse onderlinge inspiratie en ondersteuning – zowel cognitief als spiritueel
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Werk-organisatie: samenhang, efficiëntie en flexibiliteit

- Samenhang vanuit gezamenlijke gecoördineerde beleidsgestuurde en taakgerichte werkaanpak
- Gezamenlijke projecten zijn goed mogelijk - niet alles hoeft in elke wijk te gebeuren.
- Door concentratie ruimte voor nieuwe activiteiten
- Contacten buiten de wijk worden vanzelfsprekend. Predikanten en wijken ontvangen stadsbreed wederzijds impulsen.
- Een team van predikanten is flexibeler naar verschillende organisatievormen van de Protestantse Gemeente van Enschede

Werkontwikkeling

- Ruimte om specialisatie van predikanten uit te bouwen, c.q. om eigen deskundigheid breder én dieper in te zetten.
- Ruimte voor zwaktes - om niet persé dat te moeten doen wat een predikant zwaar ligt.
- Structurele ruimte voor brainstormen en ontwikkelen van creativiteit
- Ruimte voor delen van ervaring – gedeelde reflectie
- Gezamenlijke kwaliteitsontwikkeling en –bewaking

Nadelen

Algemeen

- Het zal veel tijd en energie kosten om de stap richting werken in teamverband zorgvuldig te nemen.
- Confrontatie met weerstanden in de wijkgemeenten

Intern – persoonlijk

- Inleveren van vrijheid
- De charme van ‘alles doen’ verdwijnt
- Minder eigen ruimte – alles onder de kritische blik van collega’s. Naast de eigen meetlat komt structureel de meetlat van de andere teamleden.
- Opgeven van eigen vertrouwdheden

Werkorganisatie

- Teamwerk kost tijd (overleg, aanpassen, afstemmen)
- Risico van vervlakking van de relatie tussen wijk en predikant
- Risico voor individuele gemeenteleden – nu zorg op maat, dan tussen wal en schip?
- Onderlinge relaties in team moeten goed zijn!

Werkontwikkeling

- Risico formalisering predikantswerk
- Risico te grote specialisering

Nadelen zijn soms argumenten om het niet te doen. Vooral echter zullen de genoemde nadelen belangrijk aandachtspunten zijn wanneer wij wél er voor kiezen om in Enschede in teamverband te gaan werken. De genoemde nadelen kunnen in de ontwikkeling van het nieuwe werkmodel leerzame casussen vormen.

3. Voorstel Stedelijke prioriteiten

Om concreet te groeien naar ‘werken in teamverband’ stelt het GPO een aantal prioriteiten voor. De gedachte is om deze – vaak nieuwe – gebieden te gebruiken als *pilot-projecten*, waarbinnen het GPO concreet oefent met werken in teamverband.

In alle voorlopigheid stelt het GPO de volgende stedelijke prioriteitsgebieden voor:

1. Diaconaat (Veldman, Schepers, Sonneveld).
2. Catechese (Schepers, van Zijll Langhout)
3. Contact met Islam (van Zijll Langhout, Veldman)
4. Vorming en Toerusting (de Jonge, Epema)
5. Oecumene (Epema, Zuurmond)
6. Communicatie (Vissinga, Zuurmond)
7. Bezinning Jeugd en Jongeren (hele team).

Hierbij gelden de volgende aantekeningen:

- Genoemde taken zijn taken van het predikantenteam als geheel
- Binnen het team hebben tweetallen bijzondere verantwoordelijkheid voor het genoemde gebied. Alle werkzaamheden worden echter door het team gedeeld.
- De eerstgenoemde predikant is steeds de eerst aanspreekbare
- In de bijlagen zijn eerste verkenningen opgenomen van de verschillende taakgebieden.

4. Voorwaarden voor het functioneren van een predikantenteam

Interne voorwaarden (GPO)

- Duidelijke afspraken m.b.t. frequentie, leiding, communicatie

Externe voorwaarden (AK en wijken)

- Er moet een instantie zijn waaraan het team verantwoording af kan leggen. Naar onze mening is dit de AK.
Kan de AK dit zélf beamen, en willen de wijken dit beamen?
- Om de nieuwe werkorganisatie optimaal in te kunnen richten is een spoedige vaststelling van het (gewenste/voorzien) aantal vierplaatsen nodig, alsmede een beschrijving van de gewenste relatie tussen vierplaats en predikant.
De AK zal antwoord moeten geven op de vraag in hoeverre het volgens hem noodzakelijk is, dat bij teruggang van het aantal predikanten van 5,9³ naar 4,5 fte ook het aantal wijkgemeenten en vierplaatsen wordt gereduceerd.
- De AK wordt gevraagd duidelijkheid te scheppen inzake de samenstelling van het team: Uit welke leden bestaat het team? Duidelijkheid is met name nodig inzake de positie de predikant van de WBA (Bethelkerk) en de pastor van het Citypastoraat.

Het GPO hoopt met deze notitie de Algemene Kerkenraad voldoende inzicht te hebben verschaft met betrekking tot het werken in teamverband door predikanten. Met name hoopt het GPO ook dat duidelijk gemaakt is welke keuzes er in dit verband liggen voor de Algemene Kerkenraad zelf. Het GPO ziet daarom een reactie van de Algemene Kerkenraad met graagte tegemoet.

³ Op dit moment is 5,9 fte de officiële predikantsformatie. In de praktijk is op dit moment meer arbeidskracht beschikbaar. Zo is in de 5,9 fte het werk van mw. Tuller en dhr. Boer niet meegerekend. Bij vertrek van dezen komt hun werk voor rekening van het GPO. Tevens is de bijdrage Citypastoraat niet in de 5.9 fte opgenomen, terwijl de 4,5 fte die de vacaturestop ten doel heeft wél inclusief de formatie Citypastoraat is. Daar staat tegenover dat de 0,3 fte vrijstelling van ds. Veldman voor 'Pastoraat na Ramp' niet verrekend is in het getal 5.9 fte.

BIJLAGEN

BIJLAGE I – Diakonaat als taak van het predikantenteam

Doel

- Ondersteuning van de Centrale Diaconie van de Protestantse Gemeente Enschede bij het realiseren van het in het Beleidsplan 2004 – 2008 geformuleerde beleid op de gebieden van
 - Vluchtelingen en asielzoekers
 - Armoede en de steeds groter wordende kloof tussen arm en rijk
- Doelgroepen zijn
 - de werkgroep vluchtelingen
 - de werkgroep armoede
 - de Centrale Diaconie

Stand van zaken

Het Beleidsplan 2004 – 2008 is geaccordeerd en wordt dit voorjaar gecommuniceerd met de wijkgemeenten van de Protestantse Gemeente Enschede. Diakenen zien de urgentie van het realiseren van het geformuleerde beleid, maar voelen zich dikwijls overvraagd.

Met het oog op de doelstelling te ondernemen activiteiten

- Het coachen van diakenen
- Het coachen van vrijwilligers in het vluchtelingenwerk
- Het leveren van een inhoudelijke bijdrage aan relevante discussies binnen de Diaconie
- Deskundigheidsbevordering van diakenen / diakonale vrijwilligers
- Eigen deskundigheidsbevordering

Resultaatbeschrijving

- Samenhang in het werk m.b.t. vluchtelingen en armoede
- Groeiende deskundigheid bij diakenen / diakonale vrijwilligers
- Aantrekkelijke werksfeer

Afbakening

- De professionele inzet is ondersteunend van aard
- De predikant is niet de trekker
- De predikant verricht geen plaatsvervangende arbeid

BIJLAGE II – Catechese als taak van het predikantenteam

Doel

- Het aanbieden van catechese voor de leeftijd van 12 t/m 16 jaar. Nu nog uitgaande van 4 wijken, in de toekomst uit te breiden over de hele stad. Jeugd actiever betrekken bij de catechese

Stand van zaken

Op dit moment doen 4 wijkgemeenten van Enschede mee aan het catecheseproject *Provider*. Te weten: de Vredeskerk, de OGH, Enschede West en Enschede Zuid. Het project is ingebracht door de opbouwwerker van Zuid Loek Boer. En wordt door Wim Hulshof (Zuid) en Anne Claudine Tuller (kerkelijk werker in de OGH) begeleid. Uitvoerenden zijn de catecheten en predikanten uit de vornoemde wijken.

Met het oog op de doelstelling te ondernemen activiteiten

- 'Catechesemarkt'. Verschillende onderwerpen, variërend van psalmen tot film en filosofie tot bloemschikken worden aangeboden
- De aspirant catechisant kiest de onderwerpen die zijn/haar interesse hebben
- De catechisant kiest zelf de data
- Begeleiding vrijwilligers catechese

Resultaatbeschrijving

- Eigen interesse in onderwerpen met betrekking tot geloof, maatschappij, samenleven en bijbel
- Grotere betrokkenheid catechisant bij de onderwerpen
- Kennismaking kerkelijke jeugd met elkaar

Afbakening

- Bezinning op jeugdwerk in het algemeen – en catechese in het bijzonder
- Methode Provider (en dan dus stadsbreed) of toch meer ingebed in het wijkwerk rond een vierplaats met eigen kleur
- Gebruik maken professionele kennis gemeenteleden
- De professionele inzet is ondersteunend van aard
- Efficiëntere inzet van de predikanten.

BIJLAGE III – Contact met Islam als taak van het predikantenteam

Doel

- Het gesprek aangaan met islamieten hier ter stede om op die wijze te komen tot een betere verstandhouding
- Van elkaars traditie en achtergrond kennis te nemen om op die wijze elkaar beter te begrijpen
- In kaart brengen wat er leeft op het gebied van de problematiek islam/niet-islam in de verschillende stadsdelen
- Doelgroepen zijn de moslimgemeenschappen in Enschede

Stand van zaken

De verschillende activiteiten zijn geaccordeerd door de Raad van Kerken en Raad voor Levensbeschouwing. Op dit moment zijn de blauwdrukken in de maak voor een avond, die de eerste zal zijn van een serie, die ontmoetingskarakter zal hebben tussen moslims en niet-moslims. De burgerlijke gemeente is nadrukkelijk partij in deze avonden. De eerste zal dan ook gehouden worden in het gemeentehuis.

Met het oog op de doelstelling te ondernemen activiteiten

- Verder uitbreiden van deze ontmoetingsavonden
- Meer informatie verschaffen in gemeentes en aan haar leden over het fenomeen Islam
- Deskundigheidsbevordering van één der leden van het GPO
- Interviews organiseren met de 4 stadsdeelcoördinatoren t.a.v. bovengenoemde problematiek

Resultaatbeschrijving

- Een betere verstandhouding met de moslims hier ter stede
- Doorgaande gesprekken en contactgroepen moslims/niet-moslims, liefst op meer plaatsen in Enschede
- Een duidelijk overzicht van de activiteiten op multireligieus gebied in de verschillende stadsdelen

Afbakening

- Het moet niet verward worden met kringwerk of vormingswerk
- De professionele inzet is ondersteunend van aard
- De volle breedte en wederkerigheid moet grondig bewaakt worden

BIJLAGE IV – Vorming en Toerusting als taak van het predikantenteam

Doel

- Geheel stedelijk opgezet programma met ruimte voor wijkgebonden kringen, gezamenlijk aanbod aan heel de stad
- Instellen van stedelijke werkgroep door de AK met vertegenwoordigers van bestaande wijkcommissies en één begeleidend predikant

Stand van zaken

- Vorming en toerusting op wijkniveau
- Samenwerking tussen wijken op gebied van vorming en toerusting:
 - VLOD: één volledig gezamenlijk programma van Vredeskerk, kapel Lonneker, Oosterkerk en Detakerk, op verschillende locaties met verschillende predikanten aangeboden
 - samenwerking tussen West en Helmerhoek
- Stedelijke vormen van vorming en toerusting
 - Kerk en Israël (wordt nu classicale commissie)
 - Twents Leerhuis (staat min of meer los van de kerk, maar mikt wel op eenzelfde soort markt)
 - thema-avonden en projecten van de Raad van Kerken

Met het oog op de doelstelling te ondernemen activiteiten

- Samenbrengen en coördineren van het bestaande werk
- Zorgen voor goede spreiding van activiteiten over de stad
- Inzetten van predikanten op verschillende plekken in de stad
- Mogelijk aanbieden van dezelfde kring op verschillende plekken in de stad
- Opnemen van wat men graag op wijkniveau wil houden (preekvoorbereidingsgroepen, reeds bestaande gesprekskringen met een intiem karakter) in het stedelijk programma
- Opnemen en stimuleren van oecumenische activiteiten in het programma
- Goed evenwicht in een aanbod dat gericht is op de kerkelijk meelevende en theologisch geïnteresseerde achterban en een aanbod gericht op een breder publiek (evangelie en cultuur).
- Niet alleen bijeenkomsten organiseren in kerkelijke gebouwen, maar ook andere locaties opzoeken (*Le Monde, Concordia, de OB*)

Resultaatbeschrijving

- Betere inzet predikanten over de hele stad (efficiëntie)
- Meer contact tussen wijken (doorbreken wijkgebondenheid)
- Meer afstemming in aanbod programma
- Gerichte aandacht voor de wereld buiten de kerk

Afbakening

- De professionele inzet is ondersteunend bij het bedenken van een programma
- De predikant wordt niet ingezet voor het regelwerk
- De predikant is niet de voorzitter

BIJLAGE V – Oecumene als taak van het predikantenteam

Doel

- Actieve participatie in een structurele oecumenische ontmoeting en samenwerking in Enschede
- Dit vanuit een aantal perspectieven:
 - De geloofsbelijdenis waarin “één heilige, algemene christelijke kerk” beleden wordt
 - De toenemende behoefte van gelovigen aan meer oecumenische vormen van kerkzijn. **Doelgroep:** gemeente- en parochieleden
 - In de samenleving kunnen samenwerkende kerken slagvaardiger en actiever optreden. **Doelgroep:** samenleving, stad
 - Oecumenische samenwerking werkt ook intern blikverruimend. Dat geldt voor de kerkelijke gemeenschap in haar geheel, maar we verwachten ook dat het geldt voor de professionals in het bijzonder. Met name de RK-partner in de Raad van Kerken heeft te maken met voor ons zeer herkenbare problemen: een krimpende kerk, relevantieverlies, samenvoegen wijken, teamwerk. **Doelgroep:** de eigen organisatie

Stand van zaken

- De Protestantse Gemeente Enschede participeert in de stedelijke Raad van Kerken
- Vanuit het GPO is één afgevaardigde lid van het dagelijks bestuur
- Recentelijk zijn door de Raad van Kerken drie lijnen uitgezet om de plaatselijke oecumene te versterken:
 1. De Raad van Kerken moet niet alleen vergadering zijn, maar ook ontmoeting. Meer communicatie, geloofsgesprek, viering.
 2. We willen meer Kerk in de Stad zijn - maatschappelijk actief, bijv. vluchtelingenwerk. Vaker ‘thema-avonden’ in het jaar. Meer gezamenlijke vieringen. Inzet voor ‘open kerken’ etc.
 3. Contacten met Islam.
- Als GPO herkennen we ons sterk in deze lijnen. Voor een deel vertonen ze zelfs overlap met onze eigen beleidsvoornemens

Met het oog op de doelstelling te ondernemen activiteiten

- Actieve deelname aan de Raad van Kerken
- Waar mogelijk een kader scheppen waarbinnen ook ad-hoc samenwerking meer vanzelfsprekend wordt dan nu. Het onderhouden van het contacten (netwerk) is belangrijk.
- Mogelijk met enige regelmaat collegiaal overleg met het katholieke team.
- In principe is het voldoende als één persoon uit het team zich voor deze taken inzet.

Resultaatbeschrijving

- Structurele communicatie, coördinatie en praktische samenwerking in oecumenisch verband
- Samenwerkende kerken zichtbaar in de stad

Afbakening

- Stedelijke oecumene komt niet in plaats van oecumene op wijkniveau. Werkt daar juist stimulerend
- Stedelijke oecumene is een taak van leken en professionals samen
- De stedelijke oecumene is activiteitgericht – organisatie en bureaucratie worden tot een minimum beperkt

BIJLAGE VI – Communicatie als taak van het predikantenteam

Doel

Het opstellen, vaststellen en uitvoeren van het beleidsplan is een taak van de AK. Het team weet zich verantwoordelijk om de AK inhoudelijk te ondersteunen in het ontwikkelen van beleid. Het team kan hier met name een communicatieve functie in vervullen.

Stand van zaken

Beleid wordt ontwikkeld in de wijkkerkenraden en de AK. De predikanten zijn verbonden aan de wijkkerkenraden en volgens reglement aan de AK. Slechts incidenteel treden zij gevraagd en ongevraagd als GPO (gezamenlijk predikanten overleg) met een advies naar buiten. Er is een ontwikkeling gaande om de predikanten als werkteam te laten functioneren en hen bovenwijkse en stedelijke toe te vertrouwen. Het GPO verricht hierin voorbereidend werk om de AK en de WKR'n te helpen om tot besluitvorming te komen.

Met het oog op de doelstelling te ondernemen activiteiten

- Interne communicatie – te denken valt daarbij aan:
 - beschrijving plus analyse van de huidige situatie; daarbij signaleren van de vragen die aan de orde zijn / zouden moeten komen.
 - visieontwikkeling
 - expliciteren van alternatieven alsmede van de consequenties van de verschillende alternatieven
 - het stellen van prioriteiten, cq. concentratie van taken
 - inzet van mensen en middelen
 - evaluatie
- Daarnaast kan het team de AK ondersteunen in zijn externe communicatie:
 - begeleiden van beleidsgesprek en beleidscommunicatie in wijkkerkenraden, wijkgemeentes, classis, Citypastoraat etc.
 - technische structurering en concentratie van het beleidsgesprek (hoe voer je met zo veel partijen, met alle hun eigen belang, een samenhangend en constructief beleidsgesprek; wat zijn de prioriteiten in het beleidsgesprek, opdat niet alles overal tegelijk besproken wordt etc.)

Resultaatbeschrijving

- Communicatie bij taakverdeling tussen de teamleden
- Communicatie met het oog op de onderlinge betrokkenheid teamleden bij al het werk
- Kwaliteit van de onderlinge communicatie door informatie en heldere procedures
- Helder overzicht inzake beleid, besluiten en uitvoering
- Toegankelijkheid relevante informatie m.b.t. alle teamtaken

Afbakening

- Het team ontwikkelt zelf geen beleid, maar is beleidsondersteunend
- Het team attendeert de AK op het belang van een goede publiciteit (PR); het ziet dat niet als een taak van het team.

INHOUDSOPGAVE

NOTITIE INZAKE HET WERKEN IN TEAMVERBAND DOOR DE ENSCHEDESE PREDIKANTEN.....	1
1. Inleiding	1
2. Voordelen en nadelen van werken in teamverband binnen Enschede	2
3. Voorstel Stedelijke prioriteiten.....	3
4. Voorwaarden voor het functioneren van een predikantenteam	4
BIJLAGEN.....	5
BIJLAGE I – Diakonaat als taak van het predikantenteam	5
BIJLAGE II – Catechese als taak van het predikantenteam	6
BIJLAGE III – Contact met Islam als taak van het predikantenteam.....	7
BIJLAGE IV – Vorming en Toerusting als taak van het predikantenteam	8
BIJLAGE V – Oecumene als taak van het predikantenteam	9
BIJLAGE VI – Communicatie als taak van het predikantenteam	10